Ч. 207 (10.884). Львів, субота 18. вересня 1926. Pocztowa opłata uiszczona ryczałtem. Рік XLIV

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Ліга Націй.

Женева, 16. вересня 1926.

На нинішньому передполудневому засіданні Зборів Ради Ліги Націй переведено вибори на постійні місця в Раді. Участь у першому голосуванні взяло 49 держав, тому абсолютна більшість виносила 25. Вислід голосування був такий: Колюмбія одержала 46 гол., Польща 45, Чіле 43, Сальвадор 42, Бельгія 41, Румунія 41, Голяндія 37, Китай 29, Чехословаччина 23, Персія 20, Португалія 16, Фінляндія 14, Ірляндія 10, Уругвай 9, Канада 2, Естонія 2, Сіям 2.

Після голосування предс. Зборів Нінчіч заявив, що перших 8 держав вибрано до Ради, а щодо 9. місця мусить відбутися нове голосування, що рішатиме між кандидатами: Чехословаччиною, Персією, Португалією і Фінляндією. У висліді другого голосування Чехословаччина одержала 27 голосів і тимсамим вибрано її до Ради. Фінляндія одержала 11 гол., Португалія 7, Персія 4. Нінчіч зложив бажання всім державам, які одержали мандати в Раді. Делегат Уругваю відчитав заяву, в якій Уругвай виступає проти теперішніх виборів до Ради, завдяки яким деякі групи держав одержали занадто сильне представництво в Раді. Тому — сказано в заяві — Уругвай виступає з Ради після трьохлітньої співпраці з нею. Збори приступили до поділу мандатів на час 3 літ, 2 літ і 1 року між 9 непостійних членів.

Спершу Збори приступили до вибору тих членів Ради, які засідатимуть у Раді на протязі трьох літ. Мандати признано: Польщі 44 голосами, Чілі 41 гол., Румунії 30 гол. Дволітні мандати признали Збори: Голяндії 47 гол., Колюмбії 47 гол., Китаєві 43 гол. Решта держав: Персія, Чехословаччина і Сан Сальвадор одержали мандати однорічні.

Польща внесла опісля просьбу, щоби признати її право реелекції після упливу 3 літ. У голосуванні Польща одержала реелекційне місце 36 голосами проти 8. Віддано також 4 білі картки. Так Польща одержала більшість 2/3 голосів.

Після висліду голосування польська делегація подякувала Бріянові за поміч. Штреземан заявив, що він одушевлений вислідом виборів. Рада в теперішньому складі могтиме знаменито працювати. На цьому замкнено пленарне засідання Зборів Ліги Націй. Слідуюче засідання буде в суботу. Воно займеться резолюціями, ухваленими в комісіях Зборів і звітами.

Пополудні дня 16. вересня зібралася Рада Ліги Націй у новому складі. Входить до неї 8 держав, які досі не були в ній заступлені, а саме: Німеччина, Польща, Румунія, Чіле, Сан Сальвадор, Колюмбія, Голяндія і Китай. У нинішньому засіданні Ради взяли участь: Бенеш (Чехословаччина) як предсідник, Бріян (Франція), Чемберлен (Англія), Штреземан (Німеччина), Шіальоя (Італія), віцегр. Іші (Японія), Де Брукер (Бельгія), Мітіліньо (Румунія), Залеський (Польща), Вілєгас (Чіле), Урутія (Колюмбія), Гуерero (Сальвадор), Гаошін-Шо (Китай) і Людон (Голяндія).

З польських справ.

Польсько-англійська умова. — Жиди у голови уряду. — Міністерство праці не буде зліквідоване.

Варшава, 16. вересня 1926.

Делегація Польщі й Данцігу устійнила остаточно текст умови, яка урегульовує поділ доходів з мит. Умова буде підписана негайно, як тільки польський уряд дасть на це свою згоду. Ця умова гарантує Данцігові участь у митних доходах Польщі на 14—20 міліонів данцігських гульденів річно.

У премієра Бартля була сьогодня делєгація Жид. Клюбу в особах послів Гартгляса, Кірщравма і Фарбштайна. Делєгація жалувалася, що досі, не зважаючи на обітниці, нічого не зроблено для Жидів. Бартель відповів, що уряд додержить своїх обітниць у відношенні до Жидів. Досі годі було щонебудь зробити з уваги на ферії. Уряд зачне підготовні праці в напрямі заспокоєння жидівських домагань в найближчому часі.

Недавно були в газетах поголоски про намірену ліквідацію мін-ва праці. Ці поголоски не відповідають дійсности.

Демонстрації чеських фашистів.

Прага, 16. вересня 1926.

На зборах фашистів, які тут відбулися, звився б. шеф ген. штабу ген. Гайда в уніформі. Він заявив у довшій промові, що фашисти стануть проти всіх, що не годяться на фашистівську програму. Після зборів фашисти двигнулися походом у напрямі мосту Паляцького. Підношено оклики: „Хай живе ген. Гайда!" Між поліцією, яка пробувала розігнати товпу, і демонстрантами прийшло до крівавої бійки.

Італійсько-румунський трактат приязни.

Рим, 16. вересня 1926.

Мусоліні і голова ради міністрів Румунії Авереску відбули вчора знову нараду, на якій устійнили всі точки італійсько-румунського трактату приязни. Трактат має бути підписаний сьогодня. „Корієре деля Сера" зазначує з того приводу, що в цьому трактаті нема ніякої згадки про справу Бесарабії.

Стріча Бріяна з Мусолінім?

Париж, 16. вересня 1926.

Женевський кореспондент „Еко де Парі" повідомляє про можливість стрічі Бріяна з Мусолінім. Підготуванням тої стрічі займається держ. підсекретар Гранді. Італійська преса злагіднила значно свій тон у відношенні до Франції. Оба уряди мають небавком порозумітися в справі зломання анархістичних метод праці італійської політичної еміграції у Франції.

Крассін їде до Льондону.

Льондон, 16. вересня 1926.

„Дейлі Телеграф" повідомляє, що в найближчому тижні приїздить до Льондону Крассін, щоб обняти управу большевицького посольства. Ця газета підчеркує, що як довго не скінчений страйк шахтярів, так довго Крассін не може зачинати ніяких пертрактацій.

Новий клопіт Еспанії.

Льондон, 16. вересня 1926.

Еспанські кольонни, що оперують на полудне від Тетуану, мусіли податися взад. Бунтом захоплена ціла територія під еспанським протекторатом.

Холера на Литві.

Берлін, 16. вересня 1926.

Тутешня преса повідомляє з Ковна про вибух епідемії холери на Литві. В одній місцевости занедужало около 300 людей.

З китайського хаосу.

Льондон, 16. вересня 1926.

По останніх вістках, що прийшли з Китаю, в Ганкоу настав спокій. Чужинцям не грозить уже ніяка небезпека. Порт Ву-Чанг не піддається кантонським військам. В горішньому бігу ріки Янг-Тсе оперують американські воєнні кораблі, які помагають евакувати тих чужинців, що собі того бажають. Большевицький амбасадор Карахан приїхав до Шангаю.

З судової салі.

Жертви галицького Ляндрі перед судом.

Чортків, 16. вересня 1926.

Нині зачалася тут перед окружним карним судом розправа за вбивство лікаря д-ра Маргуліеса з Озерян. На лаві обвинувачених засідає студ. мед. Федір Аксентіїв і його жінка Катерина. Аксентіїв бориться тим, що ділав під впливом афекту за зведення його жінки д-ром М. Розправу веде през. суду в Чорткові д-р Стравінський, як вотанти засідають Панас і Хмерочинський. Обвинувачених боронять: д-р Ганкевич зі Львова і д-р Електорович із Чорткова. Вдову по вбитому заступає адв. д-р Граніцький з Чорткова. До розправи покликано 30 свідків, 2 знавців рушникарів і 2 знавців лікарів.

Драма в сільській хаті.

Самбір, 16. вересня 1926.

В селі Ра таровичах убила на днях Настя Сарахман кількома ударами сокири Анну Серафин. Серафинова взяла була свого часу на виховання Івана Сарахмана, який оженився з Настею. Від того часу між обома жінками приходило постійно до непорозумінь і сварок, тимбільше, що Сарахманова підозрівала Серафинову в любовних зносинах з її чоловіком. Це й довело до трагічної події. Сарахманову арештовано й відставлено до самбірських судових арештів.

Убивство на Галицькій пл.

Львів, 17. вересня 1926.

Вчора вже вспіли ми подати про убивство безробітного Івана Семчишина на Галицькій пл. в 1. год. вночі з середи на четвер. Сьогодня доповнюємо нашу замітку тим, що убийника Иосифа Цесінського, який був суперником Семчишина до дівчини Михайлини Маковської, вже зловлено. Цесінського відставлено до вязниці карного суду при вул. Баторія.

Біржа.

Гроші.

У приватних оборотах долар ослаб дещо у порівнанні з учорашним днем і удержувався на рівені 8·97 і пів.

Без вітрил.

Львів, 17. вересня 1926.

Чим ближче до відкриття соймової сесії, тим більше змагається критика „санаційного" уряду майже всіми польськими партіями, всіми пресовими органами — за винятком півурядових. За чотири місяці теперішній польський уряд не то, що нічого не зробив для поправи забагнених суспільно-політичних відносин, не то не розвязав ані одної важнішої квестії, але навіть не намітив ніякої розвязки, не виступив з ніякою реформаторською програмою.

„Треба мати реформаторську програму — навчає уряд Бартеля пепеесівський „Роботнік" — і реформаторську відвагу, треба опертися на працюючих верствах. Це єдиний шлях для уряду, який називає себе демократичним. Уже вичерпалися дрібненькі засоби конституційних відступів. Вичерпалася безпартійна фразеольогія і „непризнавання" ані правиці, ані лівиці. Елєватори, торговельна фльота, будова ще одної азотової фабрики і т. п. — все те є знаменитими інженірськими помислами, але ми хочемо вкінці довідатися, з якою програмою і пляном внутрішніх реформ маємо до діла".

Проти „таємничого" уряду проф. Бартеля виступає не тільки польська правиця і лівиця, не тільки безхребетний центр виявляє своє невдоволення, але навіть деякі органи прихильників Пілсудського і Бартеля дозволяють собі на verba veritatis. Тижневик „Глос Правди" (видаваний тими самими колами, що видають і щоденник під тою самою назвою) містить критичні статті й уваги з приводу бездіяля уряду. „Пшелом", орган „Зайонзк-у" направи Ржечипосполітей", дивується програмовим недостачам уряду та домагається участи громадянства в санаційній акції.

Справді, приходиться дивуватися, що ті люде, які не завагалися вийти на вулицю зі зброєю в руках, що мали відвагу потягнути за собою військо, що „здетронізували" президента і стероризували сойм у справі повновластей, щоби мати вільну руку в діланні, — раптом припинили розгін, стали як вкопані, обезвладнені знемогою і безпорадністю. Кожне їхнє слово є беззвучне, кожне речення неясне, кожний крок непевний. Важко сказати, чи велич влади придавила собою нинішніх її державців, чи може такий переляк викликує в них грізна реакційна правиця.

Правицю усунено від влади революційним способом, але всі її нікчемні вчинки апробовано невідклично. Справді, колиб приходилося робити білянс діяльности теперішнього „санаційного" уряду, то він був би або пустий, або записаний незрозумілими гієрогліфами, замісць реальних, змістових цифр.

Особливо „національні меншости" находяться в тому самому положенні, в якому вони находилися тому чотири місяці, рік, два, чи більше. Ніщо не змінилося ані на йоту. Правду, кажучи, то навіть не порушується національного питання, не говорячи вже про спроби розвязати його. Нетериторіяльні народи ще сяк-так толєровані теперішньою владою. Жиди навіть вдоволені. Всі їх постуляти здійснено з винятком „numerus clausus", який тепер переіменовано на „numerus technicus" і як такий признано непорушним. За те територіяльні народи, Українці і Білорусини, далі є девастовані по рецепті вшехполь-

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане Редакція не відповідає.

Подяка.

Отсим складаю найщирішу подяку Вп. д-рові Олександрові Домашевичеві, нервовоґові у Львові, за совісне виліченя моєї жени з тяжкої і небезпечної недуги, як також Вп. професорові д-рові Ромуальдові Венгловському за вміле і вдатне переведення дуже тяжкої операції.

540 о. Дим. Ксьонжек.

менше 2 0 літ. — Польські часописи повідомляють, що це останки по якихсь боях чи воєнних таборах, тимчасом відомо, що на цьому місці був цвинтар Благовіщенської церкви, яка стояла тут від XV віку і була скасована в 1802 р.

— **Що Львів стратив.** Вчора скінчились „Східні Торги". Дуже мало людей, які ще не бачили ріжноманітного їх багацтва, квапилось на площу Стрийського парку останнього дня виставки. Зате багато було таких, що сидячи в центрі міста по каварнях або блукаючи по вулицях, зітхали тужливо до великих електричних ламп, які блиснули на короткий час на те, щоби осліпити приїзжих і переконати їх, що Львів справді нагадує столицю. І ця остання вечірна ілюзія тепер згасне.

— **Темна хроніка.** Дозорець вязниці при вул. Баторія, Яйко, стане перед судом за злочин отроєння своєї жінки, при помочі підплаченого вязня, який недавно вийшов на волю. Видко, що вязнична атмосфера впливає неабияк на дозорців. — Рабін з Радимна Шор, який побував довший час у Ню-Йорку, зовсім не має розуму рабіна: його водила за ніс кілька літ 29-літня Злата Рубін, вимагнувши від нього 6000 дол. на коґіти наслідків близької знайомости з нею, приневолила його до ритуального подружа і намовляла до отроєння першої жінки. Щойно нині рабін звернувся за підмогою до суду, який арештував його настирливу опікунку.

— **Штукарства законів.** Львівський панич інжінір З. Дуніковський, який розбивається по вулицях своїм автом, переїхав на смерть 15 го липня селянина І. Данилова. За це засудили його на місяць вязниці. Апеляційний суд потвердив присуд першої інстанції, з тим, що його виконання завішене на протяг... двох літ. Иншими словами: амнестія. Родина вбитого під колесами авта має право домагатись бодай звороту коштів похорону померщого, про які чутливий панич і чути не хоче. А щоби оминути цих коштів, він переписав своє авто на власність... своєї 3-літньої дочки! Виринає питання: скільки осіб і яких визначних має переїхати на смерть львівський автомобіліст, щоби міг лякатись кари?

— **Німецькі бібліотеки в Чехословаччині** розвиваються незвичайно гарно. На основі т. зв. бібліотечного закону кожна громада в Чехословаччині обовязана удержувати в себе прилюдну бібліотеку. Як розвиваються бібліотеки по німецьких громадах Чехословаччини, видно найкраще з того, що коли в 1920 р. було ледви 458 таких бібліотек, то в 1924 р. була їх уже 2745. В 1920 р. визначено в тих бібліотеках 660.000 книжок, в 1924 р. вже 2,965.681 книжок. Доходи німецьких громадських бібліотек у Чехословаччині виносили в 1920 р. 437.000 ч. корон, а в 1924 р. зросли на суму 3,311.491 ч. корон. Якже далеко нам до того!

— **Людендорф оженився.** Неудачний герой великої війни, страховище воєнних побоєвищ — великий Людендорф, що згодом зазнав нових невдач у мирній політичній боротьбі, оженився з лікаркою та публіцисткою Кремніц, двічі розведеною дамою, яка вносить йому як віно двох дорослих хлопців. Людендорф узяв шлюб у місті Туцінґ, біля Мюнхену, зовсім скромно, але прибраний в усі воєнні відзнаки.

— **Світова хроніка.** Син Достоєвського помер у Москві, в нужді. Кілька місяців перед смертю він звернувся з проханням призначити йому державну пенсію, одначе прихильна відповідь прийшла вже після його смерти. — Анґорський уряд дозволив трьом жінкам бувшого султана вернутись у Туреччину. — На основі останніх обчислень чужинної преси папа одержує приблизно 15 міл. франків річно. Сам італійський уряд платить йому досмертну ренту 3 міл. і 250 тис. фр. — **У СРСР**, є нині приблизно міліон реєстрованих безробітних. — Страйк шахтярів коштує Анґлію до цього часу 530 міліонів фунтів.

— **Ідучи до Львова, не забудьте** привезти зі собою футра до обнови і направи у фірмі Вл. Солік вул. Куркова ч. 5. 509 2-2

— **З кіна.** У кіні „Лев" почалась премієра нової фільми зі славним Валентіно „Молодий Магараджа" і комедії в 7. діях „Старопарубоцький клюб".

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі І. Франка треба посилати до Централбанку (Львів, Ринок ч. 10. І. пов.) на щадничу книжечку ч. 7910.

Марки Франка.

З приводу 10-ліття смерти Франка не появилося, на жаль, ні в Галичині ні на Радянській Україні хоч би одно видання памяткових марок з портретом поета, хоч такі ювилейні марки популяризують незвичайно память поета і приносять завсіди зиск. Це дуже добре розуміють чужинці і в них аж роїться від ріжних добродійних марок, видаваних при всяких нагодах. А не слід забувати, що за такими принагідними приватними (не офіціяльно виданими) марками полюють також численні ряди філятелістів у цілому світі. Треба тільки дещо реклями в чужинецьких філятелістичних часописах — і така українська марка моглаб розійтися в немалому числі також між чужинецькими збирачами т. зв. добродійних марок.

У нас вже була спроба видання Франкових марок, а саме в 1913 р., з нагоди його 40-літнього письменницького ювилею. Спроба зовсім добре повелася і тимбільше жалко, що її в цьому році не повторено.

Завідуючи цим виданням з доручення Академічної Громади, яка видала ті марки Франка, подам кілька даних про них на основі записок, що збереглися з того часу.

Згадані марки Франка видано в накладі 36.000 штук (250 аркушів по 144 штуки). Марка представляла Франка, обрамованого українськими взорами, з написом: Іван Франко. Оригінал (проєкт) цих ювилейних марок рисував Ю. Коцуняк, а друкувала їх чеська фабрика „Graficky Umelecky Ustav" В. Найберта в Празі-Сміхові. Марки були тільки одного роду й коштували по 2 сотики. Перший раз появилися в продажі 30. червня 1913 р. Дохід з них призначений був на ювилейний дар Франкові.

Марки приняла суспільність прихильно і вони розійшлися без великої реклями до кінця року, себто на протязі 6 місяців. Замітне при тому те, що ці марки розкупили в більшости придніпрянські Українці, які за побраний товар вирівнали скоро свої рахунки, коли між тим більшість Галичан, що їм вислано замовлені марки, не поплатила за них до нинішнього дня (рахунки наслідком війни затратилися). Всеж таки видання оплатилося.

Стільки до історії видання перших у нас і покищо одиноких добродійних марок з портретом Франка. **І. Н.**

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський хор під управою Петра Євсевського у складі 30 осіб виступає:
Субота 18.IX. Підгайці.
Неділя 19.IX. Підгайці.
Понеділок 20.IX. Бережани. 193 33-?

„Український Національний Хор" під управою Дмитра Котка:
Субота 18.IX. — Устрики.
Неділя 19.IX. — Устрики. 528 2—?

Муз. Тов-о ім. М. Лисенка у Львові має намір з днем 1. жовтня 1926. відкрити у власній домівці (Шашкевича 5) курси науки на дутих інструментах, як завязок майбутньої духової орхестри у Львові. Отсим звертається до всіх львівських і підміських читалень, „Соколів", кружків аматорських і усяких установ аматорських з проханням подати сю оповістку до відома своїм членам, які одержать всякі близші пояснення в тій справі в канцелярії Тов-а, що дня від 3—6 пополудні. 506 3—3

Вп. п. дир. Йосиф Стадник зволить подати свою адресу кооперативі „Український Театр" у Львові, Руська 18. 531 2-2

З церкви Успення Пр. Д. М. Подається до відома, що в неділю дня 19. вересня 1926 в часі співаної Служби Божої в церкві Успення Пр. Д. М. при вул. Руській (год. 10 рано) співатиме відомий оперовий артист, Вп. В. Маслюк-Мартіні.

Конкурс.

Тов-о „Просвіта" у Львові розписує отсим конкурс на пять безплатних місць аплікантів освітно-виховного діла. Практика буде тревати один рік. Умови приняття: покінчена середня школа без огляду на тип. Першенство будуть мати кандидати з покінченими вищими школами. Зголошення приймають кождої хвилі.

Тов-о обовязується впровадити своїх аплікантів в історію і практику освітного діла. Після року практики буде старатися їх замістити в одній із філій, о скільки апліканти викажуть потрібні кваліфікації.

У Львові, дня 14. вересня 1926 р.

За Головний Виділ Тов-а „Просвіта" у Львові:

М. Галущинський, голова. 542 С. Мaґаляс, заст. секретар.

Комітет Церковний в Іваччі складає щиру подяку Вп. Андрієві Фелендишові, будівничому з Тернополя за совісне зреставровання церкви, як і за опуст 50 дол. на користь церкви при закінченню будови.

ЗА КОМІТЕТ: о. Йосиф Райх, Павло Дунець, Петро Девкач. 543 1—1

Инші політичні групи, розуміється, не дармують теж. Словом: внутрі країни кипить.

В справі теперішньої кризи заговорили також чеські легіонери. Дня 12. ц. м. відбувся їх зїзд у Празі, що висказав повне довіря до особи д-ра Бенеша і проголосив свою відданість през. Масарикові. Зїзд цей цікавий ще й тим, що на ньому прочитано письмо Бенеша, в якому він різко розправився зі своїми головними противниками, передовсім з б. мін. Стшібрним і з ген. Гайдою.

В своїм листі до легіонерів виступив Бенеш проти поголосок про плянований політичний переворот. Такі поголоски виходять з окруження Стшібрного, якому Бенеш закинув брехню й нечесність.

Ще цікавіші ті місця листу, що торкаються ген. Гайди, якого фашисти висунули на своє чоло. Бенеш називає Гайду демагогом, покликуючись на свідоцтво б. шефа ген. штабу ген. Міттельгавзера і маршалка Фоша, які висказувалися про нього в такім самім дусі. Фашистівська агітація — писав Бенеш — мусить бути рішучо поборювана, так само вводження політики до армії — хочби з огляду на численні меншости в рядах одноцілої чсл. армії. Виступив Бенеш не тільки проти агітації національних демократів, але також проти католиків і частини аграріїв, які бажалиб завернути Чехословаччину на цілі роки взад. Їх агітація доказує й так, що політичний рівень чехословацької держави ще далекий до рівня культурних держав. При кінці листу заапелював Бенеш до легіонерів, щоб вони зберегли свою мужність і здоровий розум і були дальше сторожами чистоти політичного життя.

Вже з того листу видно, що положення в Чехословаччині поважне. Чи легіонери виявлять той здоровий розум, якого бажав би собі Бенеш, покаже найближча будучність.

Безробіття в Польщі.

Чи справді воно зменшується?

По вістках з Варшави число безробітних у Польщі постійно зменшується. Так за час від 31. липня до 4. вересня ц. р. число безробітних зменшилося загалом на 29.330 осіб. Дня 4. вересня ц. р. було в Польщі 235.407 безробітних.

Ця зміна полягає на: а) зменшенні числа безробітних на терені: а) Варшави (на 1.160 осіб), Біла 435), Плоцьк (239), Тернопіль (355), Влоцлавек (378), Дрогобич (44), Лодзь (9.452), Перемишль (90), Пйотрків (550), Барановичі (104), Каліш (93), Рівне (133), Ченстохова (1.150), Вильно (217), Островець (469), воєв. шлеське (6.284), Сосновець (2.573), Бидгощ (853, Радом (801), Острів (320), Седльце (786), Познань (220), Білосток (1.153), Торунь (49), Гродно (107), Грудзьондз (224), Освєнцім 1.165); б) на зрості числа безробітних: у Львові (125), Кельцах (26), Берестю (25), Новому Санчі (9), Вайгеровім (45, Станиславові (200), Тчеві (23).

Зменшення числа безробітних торкалося головно групи шахтярів (на 5.102), гутників (1.427), металівців (2.511), робітників будівельних (1.511), текстильних (7.996) і робітників умових (266).

Крім цього на протязі серпня підпало зміні число безробітних, що працювали тільки частинно. Так зменшилося число робітників, працюючих тільки 1 день у тижні, на 3, число тих, що працювали 2 дні в тижні, на 1.324, число тих, що працювали 3 дні в тижні, на 4.931, число тих, що працювали 5 днів у тижні, на 16.074. Зате таких робітників, що працюють 4 дні в тижні, прибуло 5.287.

У звязку з цим станом безробіття зменшилося також число осіб, управнених до причинку, на 20.957. (Всіх, що побирають причинки з приводу безробіття, є понад 200.000 осіб). З відпавших 20.957 осіб припадає 6.260 людей на акцію, унормовану законом, а 13.576 людей на акцію доразову.

З поданих вище даних виходить, що нема чого радіти у Варшаві з приводу незначного зменшення числа безробітних у Польщі. Чвертьміліонова армія безробітних у такій державі, як Польща — цеж вище застрашаюче. А не слід забувати, що надходить осінь, в якій автоматично устають ріжні роботи. Отже в найближчому часі стан безробітних у Польщі зросте напевно до катастрофальних розмірів.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі виховання!

По широкому світі.

Англія устами своєї преси протестує енергічно проти признання Китаєві постійного місця в Лізі Націй.

Американські та европейські кораблі одержали наказ на водах довкола Китаю почати енергійну акцію в обороні ладу.

Німеччина сподіється, що наслідком здійснення льокарнських договорів союзні держави опорожнять Надренщину і вернуть їй кольоніяльні мандати.

У Білгороді скінчився міжнародній конгрес 18 масонських льож, які висловились за вирішуванням усіх міжнародніх конфліктів мировими судами.

Прімо де Рівера проголосив амнестію для всіх збунтованих артилерійських офіцирів, що послухали його першого чаиву.

Озерянський Ляндрі.

Злочинні практики провінціяльного лікаря і трагедія молодого подружжа.

Цими днями почнеться у Чорткові, перед окружним судом розправа, яка зверне на себе увагу не тільки місцевого і довколичного населення, але продереться напевне на сторінки столичної преси. Вона буде епільогом трагедії, яка трапилась дня 17. червня в Озерянах, а про яку у свій час писали досить широко часописи. Та сіль сензації не в трагічних жертвах, яких нині й так надто багато приносить кожна днина. Основа процесу — ширша: вона розкриє перед суспільністю одно з найсумніщих явищ здеморалізованого життя — поведінку жидівського лікаря, який використовуючи своє виїмкове становище, знання, довіря пацієнтів, грає на найнижчих інстинктах слабих жінок, що шукають у нього поради.

Пригадаймо сухі факти: 17. серпня явились у лікаря в Озерянах, д-ра Леона Маргуліеса, Теодор і Катерина Аксентіїви з Гермаківки і мали в його кабінеті дуже різку розмову. Прийшло до бійки, якої наслідком було те, що д-ра Маргуліеса застрілили. Хто? чоловік чи жінка? — це має розвязати розправа. Свідки вердять, що лікар упав від стрілу Аксентіїва, його жінка заявляє, що стріл упав з її руки.

Теодор Аксентіїв є скінченим студентом медицини у Відні, сином пароха. Його жінка Катерина мешкала в Озерянах. Коли Аксентіїв вернув до Галичини, жінка виявила йому тайну, яка гризла її совість на протязі трьох літ. В осени 1923 р. вона звернулась за лікарською порадою до д-ра Маргуліеса, почуваючи, що має стати матірю. Тому, що обоє Аксентіїви не мали засобів до життя, а молодий студент мусів щойно кінчити студії, жінка рішила, що прихід на світ дитини був би для них непосильним тягарем. Д-р Маргуліес рішився допомогти їй в цьому положенні, одначе поінформував її, що лікарські засоби будуть недоцільні, коли вона не згодиться на все те, що є необхідне в таких випадках, коли муж далеко. І на-пів хитрістю, на-пів силою знасилував свою пацієнтку в своїм кабінеті. Коли муж Аксентієвої вернувся до Озерян, жінка розповіла йому цю історію, не маючи сили скрити перед ним такої прикрої тайни. Наслідком її щирости була заява мужа, що він з нею розводиться. Аксентієва звернулась тоді до д-ра Маргуліеса з проханням, щоби він узяв її в оборону і доказав перед мужем її невинність. Коли д-р Маргуліес знехтував її прохання, вона намовила мужа, щоби сам пішов з нею до нього.

Зміст розмови Аксентіївих з озерянським лікарем можна легко собі уявити. Д-р Маргуліес відмовився понести консеквенції свого поступку, щоби рятувати подруже щастя посторонніх для нього людей. Для Аксентіїва правда вирнула ясно при першій зустрічі з лікарем, про якого він мав час почути чимало дечого в селі та околиці. В Озерянах кружляли віддавна чутки — які згодом стали тайною поліщинеля — що д-р Маргуліес зовсім безцеремонно пропонує своїм пацієнткам зносини; каже їм роздягатись, коли вони впр. приходять рвати зуб або з раною на руці; залицяється, тулиться, лоскоче, дразнить, використовує недужий стан, соромязливість, залежність і те, що є єдиним лікарем, без якого вони, в крайнім разі, не в силі обійтися.

Нема сумніву, що розправа відкриє всі ці кошторійні злочинні практики провінціяльного Дон-Жуана, що під покришкою своєї професії деморалізував місцеве населення і став причиною неодної жіночої трагедії. Остання трагічна подія була кульмінаційним пунктом злочинної діяльности озерянського Ляндрі, що в своїм лікарськім кабінеті здобував щораз нові жіночі жертви.

НОВИНКИ.

— **Наукові експедиції на Поділля.** Українська Академія Наук виправила на Поділля, а саме на Камянеччину окрему наукову експедицію під проводом наукових співробітників А. Носова, Мошенка, М. Рудинського й Е. Рудинської. Експедиція має широкі завдання в обсягу археольогії й знайшла надзвичайно багате поле для розслідів. З огляду на те експедиція задумує на другий рік знов вибратися на Камянеччину й перебути там ціле літо.

— **Рекорд українського наколесника.** З кругів спорт. т-ва „Україна“ подають нам: Маємо одного члена „України“, який 15-літні роковини істнування Товариства пошанував у непрактикований у нас спосіб. Він вибрався на колесі в подорож по лінії Львів-Перемишляни-Бережани-Тернопіль-Теребовля-Чортків-Заліщики-Товмач-Станиславів-Долина-Стрий-Дрогобич-Самбір-Добромиль-Перемишль-Судова Вишня-Львів. Переїде отже на колесі майже 700 км. А що його подорож випала в час, коли ми святкувати будемо 15-ліття „України“, то тим показав він тільки, що Товариство виховало члена, який живе славною традицією нашого Т-ва. А що цей член і в вранних часах Т-ва був дійсно діяльний, переконати нас може звіт міжнародніх легкоатлетичних змагань з 13. жовтня 1912 р., коли то він в бігу на 10.000 м. добув друге місце в часі 39 мін. 37.7 сек. А змагунів було тоді доволі й серіозних. Наш наколесник вибрався в ту дорогу, щоб занести привіт товаришам і членам „України“, які живуть на тім 700-км. шляху. Тим змагуном є п. Олександер Карпинський. Надіємося, що українські спортові кружки названих міст радо повитають п. Карпинського в своїх гуртках.

— **Ucrainica.** В останньому випуску берлінського журналу „Zeitschrift des Vereins für Volkskunde“ (XXXV/VI. 1925-1926, зош. III., ст. 196—197) поміщені дві довші замітки д-ра З. Кузелі про наукову діяльність покійного етноґрафа й історика Якова Новицького та про „Етноґрафічне Товариство“ в Києві. — У збірці „Die unterdrückten Völker der Welt. Gegen Lüge und Gewalt“, що появилася перед кількома днями у Відні заходом і під редакцією Віктора Отте, надруковано обширну статтю д-ра Романа Перфецького: „Die westukrainischen Länder unter polnischer Herrschaft“ (стор. 62—71), в якій між иншим подано статистичні зіставлення національного складу людности західно-українських земель у 1914-ому й 1921-ому році.

— **Д-р Альфред Фішль** бувший провідник моравських Німців за австрійських часів і автор численних праць і статтей про національне питання в Австрії, помер перед кількома днями у Шіцендорфі в 73-ому році життя. Його політичні праці, між иншим про „Національну курію“, „Справу меншостей“, „Національну орґанізацію Німців в Австрії“, „Язикові розпорядки Пражека“, тішилися свого часу великою популярністю й повагою. Фішль видав також „Матеріяли до язикового питання в Австрії“ й „Протоколи конституційного виділу австрійського парляменту“ в 1848-ому році про земельні закони“, та вже по світовій війні книжку про „Панславізм аж до світової війни“.

— **„Наше Життя“ перед судом.** Як ми вже повідомляли, дня 17. вересня ц. р. відбудеться перед окружним судом в Люблині карна розправа проти Степана Козачука б. редактора „Нашого Життя“ в Холмі за проступок з арт. 49 і 129 ч. І. т. 3. к. к. — Основою акту обвинувачення є оголошення письма українських послів і сенаторів до митрополита Діонизія з 11 VI. 1924. з приводу введення Григоріянського календаря до православної церкви в Польщі. Обвинуваченого боронять адвокати: сенатор Карпинський з Рівного і д-р Олександер Марітчак зі Львова.

— **Республиканська освіта.** Є чутки, що міністерство освіти має намір знову підвищити ціну вписів та іспитів до університетів і вищих шкіл. Ці оплати й так атомальних шкіл. Ці оплати й так атомально зростають під ріжними претекстами.

— **Цвинтар у середині Львова** найдено вчора при вул. Колонтая ч. 7., при нагоді розкопування каналів. 70 людських вістяків має — на думку знавців — що най-

ської „ідеольогії“, далі волічуть чорні дні свого животіння в ярмі духовім і фізичнім. Справа всенароднього, середнього й фахового шкільництва, справа університетська, справа земельної реформи, справа самоврядування, справа православної церкви, політика економічна і освітна, справа краєвого майна Галичини і т. и. — все те не може рушити з місця. О, ні! Дві дрібнички рушили і з того вийшла не аби яка комедія. Міністр Млодзяновський видав розпорядок про вирішення справи горожанства для східних „кресів“ і той розпорядок дійшов до старостів у змісті, корінно зміненім міністерським референтом без відома міністерства. Зновуж міністер освіти Суйковський теж видав розпорядок про допустимість навчання в українських школах загальної історії й географії в рідній мові, але той розпорядок вперед трьох місяців ще не дійшов до дирекцій шкіл і мабуть не дійде.

І ще одну уступку маємо в дарунку від „санаційного“ уряду. Тоді, коли українське політичне життя ріжними способами здавлює „кресова“ адміністрація, по краю, головно через ціле Покуття перетягає „диверзійна ватага“ політичних опришків зпід стягу Даниловича з метою внести розклад в українські маси. А ця „диверзія“ відбувається під пильною опікою старостів і збройною охороною поліції...

Недостача програми і відсутність відваги — ось що характеризує теперішній уряд. Правду кажучи, навіть попередні польські уряди, реакційні, грабсько-вітосівські проявляли більшу відвагу, більший розмах, більшу діяльність у національній квестії. Правда, її „вирішування“ йшло у відємному напрямку; правда, вони тільки нищили й руйнували, перекабачували, ліквідували останки важко здобутих у сімдесятьлітній боротьбі прав українського народу. Але вони збуджували сторожку увагу громадянства, викликували реакцію. Теперішній уряд навіть не має відваги Ґрабських і Вітосів. Чому? Тому, що нема вже що руйнувати, що у нас пустеля непроходима. І тому він тільки культивує на „кресах“ ґрабщину і вітосівщину, тільки стоїть на сторожі створеного польською реакцією status quo. Стоїть мовчки, під охороною екстермінаційних „законів“ попередніх урядів, віддавши на склад відомий польський закон з 26. вересня 1922.

Уряд Бартеля розуміє своє вигідне становище. Щож йому робити, коли вже все за нього зроблено? Але чи маємо мовчати і без слова протесту, бездільно придивлятися тому культивуванню страшного багна? Чи не час розпочати акцію, щоби виявити наше змагання до повноти життя!

Крок вперед, два взад.

Національна квестія в Польщі на сторінках півурядової преси.

Коли читати польську пресу, то там можна найти богато відомостей про Танжер, всякі міжнародні зїзди, боротьбу з красухою і чахоткою, поїздки міністрів, їх недуги і стан здоровля, але зате німа мовчанка панує відносно життєвих, насущних і далекосяглих питань. Особливо промовчується національне питання — так, немов би воно не істнувало у всій своїй грізній величі.

З приводу женевського зїзду „льояльних“ меншостей частина польської преси пригадала собі було ге наболіле питання, але порушила його тільки принагідно, між рядками, зазначуючи тисячний раз, що — мовляв — Польща не має ясної програми у відношенні до „нац. меншостей“. Тимчасом, ми на власній шкурі знаємо, що така „програма“ і то дуже подрібна, до нюансів розроблена, послідовно здійснювана істнує. Колиб її далі розробляти в дотеперішньому напрямку, то приходилось би хіба всіх Українців і Білорусинів поголовно ставити під стіну і відсилати їх там, де нема ні болів, ні печалі.

Єдиним, що час до часу перериває бл годійну мовчанку польської преси в національній квестії, є півурядовий „Нови Курєр Польскі“. Ще в половині серпня, отже в кульмінаційній точці огіркового сезону порушив ту справу на сторінках „Нов. Кур. Польск-ого“ відомий польський „кадет“ Алекс. Бабянський в статті „За санацію східних окраїн“.

В предовгій „огірковій“ передовиці нарікає А. Бабянський, що справи „національних меншостей“ від хвилі реституції Польщі ніколи не ставлено серйозно. В ріжних часах ріжно дивилися Поляки на ту квестію, заплутуючи її постійно, але ніколи її не розвязувано. Аж у часі виборів 1922 р., які покінчилися успіхом „меншостевої“ 16-ки, пробовано її розвязувати,

„заповідаючи самоврядування для Східної Галичини (автор уживає абсурдного терміну: „Малопольска Всходня“. — Ред.) і язикові права. Перше не побачило денного світла, а другі — замісць забезпечити права населення — довели до ліквідації істнуючих прав, особливо в шкільництві“.

Чи лише в шкільництві? Та не перебиваймо п. А. Бабянському. Він стверджує, що польська окраїнна політика базується на пережитках. Легко було доходити до злиття „кресів“ з Польщею, як довго в гру входили вищі сфери громадянства.

„Але коли до голосу прийшли народні маси, звязки пірвалися і вимагають нових метод ділання. Завдання незвичайно утруднено тим, що на протязі XIX. ст. глибоко вкорінилася русифікація у всякому виді. Хід війни і звязане з ним знищення краю зруйнували населення, защіплюючи одночасно далекойдучі надії на кращу будуччину. Рижський трактат переполовив ті краї, приєднуючи їх до державних організмів зі суперечною структурою. Змагання польського уряду звелися до вдержання конечного ладу і порядку, що осягнено великими жертвами. Головною жертвою є втрата довіря населення не лише до урядових чинників, але до Польщі самої, до її державности. Правда, лад і порядок втримано, але засобами, що спричинюють стан подразнення і непевности, як постійні процеси політичного характеру, що ширять найуспішнішу протипольську пропаганду серед мас пасивної людности. А з прикладу Росії повинні ми знати, до чого ведуть політичні процеси. Репресії і політичні процеси — то найгірша метода адміністрування, яка не може бути постійною“.

Також повинна бути припинена примусова денаціоналізація. Вона є безцільною і неморальною. Безцільною тому,

„бо нині так зросло національне освідомлення, що від своєї нації відходять з особистих оглядів хіба нечисленні і менше варті одиниці. А неморальне тому, що тільки почуття своєї національности може дати найвище напруження чинної енергії. Ми, що були обєктом системи денаціоналізації, повинні це глибоко відчути і не накидувати иншим своєї національности. Поминаючи ті основні огляди, мусимо мати на увазі ще й політичні причини. Поділ Білоруси й України між Польщу і Росію витворює деяку ривалізацію, яку намагається виграти Росія, надаючи значні національні вільности, але підпорядковуючи їх радянській системі“.

На той шлях ривалізації повинна вступити й Польща. Хоч Польща тепер бідна, то всетаки повинна змагати до створення добробуту також для „меншостей“. Кольонізація повинна бути припинена, тим більше, що на окраїнах панує велике мало- і безземелля. Инакше повинна бути поставлена справа освітня і релігійна. До православної церкви слід допустити українську мову, до костелів на Білоруси додаткові богослуження в білоруській мові. Треба привернути знищене українське і білоруське шкільництво, — тим більше, що

„національна свідомість Українців є дуже далеко посунена, отже спольщення їх шкільництва викликало серед українського громадянства нечуване обурення“.

Конкретно п. А. Бабянський видвигає отсі „найпильніші державні конечности на окраїнах“:

1) Перенесення адміністрації й судівництва на „кресах“ почуттям справедливости у відношенні до населення;

2) Припинення переслідування емансипаційного руху в усіх ділянках, який трактується як рух антидержавний;

3) Привернення попереднього стану в українському шкільництві і розбудова знищеного білоруського шкільництва;

4) Піддержка культурних і наукових товариств;

5) Субвенціонування приватних середніх шкіл на ведення науки і видання шкільних підручників;

6) Введення української мови до учит. семинарії в Кремінці і білоруської у Вильні;

7) Відмова від піддержки русифікації у православній церкві;

8) Введення додаткових богослужень в білоруській мові в костелах, де є більшість білорусько-католицького населення та

9) Припинення кольонізації і переведення земельної реформи в користь місцевого населення.

Так представляється „magna charta libertatum“ ген. Бабянського. Тільки подумати, що за „вольности“. Ні менше, ні більше, як після великої війни і боротьби за повне право нації привернення знищеного українського шкільництва.

Але поруч з тим радить ген. Бабянський ще щось усунути

„непомірне розполітикування по українській і білоруській стороні, яке в значній мірі є наслідком поминення культурної праці. Нехай кожна національність має спромогу розвинути вповні культурно-національну працю при прихильній опіці уряду, а тоді звяжеться довіря, без якого співжиття і „rządzenie“ є неможливе. Форми політичного іствування, такі, як федерація, автономія — треба лишити будуччині, але здобуття прихильности повинно бути політикою нинішнього дня“.

Зайвим було би вести дискусію з ген. Бабянським, який виявляє повну іґноранцію щодо умов життя-буття та змагань цих двох територіяльних народів, а в першу чергу Українців. Всеж таки ця „широка“ програма „нинішнього дня“, — що найменше в розумінні її автора є кроком вперед. Про це свідчить — очевидно — не „програма“ ген. Бабянського, але орґан, який її видрукував як велике „откровеніє“. Бо коли Бабянський, мабуть на ґрунті свого примітивізму, будував „конкретну“ програму, то дві инші статті, які опісля зявилися в „Нов. Кур. Польск-ім“ вертають до скучної теорії. І так відомий К. Сроковський в статті „Меншостева проблєма“ (з 1. вересня ц. р.) вказує, що нинішня демократія виявляє повну нездарність у розвязці національного питання. Вона блукає по поверхні найменше розвинених понять і найпримітивніших експериментів. Розмірно легко відбувається розвязка національних проблєм на економічній базі між державними народами. На цій базі прийшло до розвязки німецько-англійських відносин, а тепер відбувається вирівнання німецько-французьких взаємин та йдуть намагання вирівнати шляхом економізації німецько-польські взаємини. Там, де як підмети ділання виступають народи повно- і рівноправні, легко осягається порозуміння.

„Зате в сфері внутрішньо-державних національних відносин, там, де проти себе стають як підмети народи верхово- і неповноправні, бо коли один виступає в характері державного, то другий мусить вдоволятися підрядним становищем — „меншости“, — там ніде ще не опановано анархії відносин, а спроби їх економізації взагалі ще не були започатковані.“

Методи нинішньої демократії виявилися безуспішними в виній ділянці. В Чехословаччині в мертвих точках находяться справи німецька, мадярська і словацька. Румунія не зуміла зробити досі ані одного кроку в справі вирішення національного питання. Югославія зуміла тільки до кріваваного македонського питання додати нові прикрі проблєми Хорватів і Словінців.

„Вк лиш в Польщі численні її національні проблєми — хіба з виїмком жидівського — радше заплутуються у вузли все більше розпучливі, як входять на шлях як-небудь частинних, але мериторичних і позитивних розвязок“.

Причини цього безсилля сучасної демократії є ріжні, та це не змінює факту,

„що продовжування стану внутрішньо-державних національних проблєм (скорше чи пізніше, — виявиться фатальним у наслідках для дотичних держав. Тому в Польщі, де небезпека, якою погрожує дальше заплутування внутрішніх національних проблєм, є найближча і найбільш нагляда, сама натура річей накидує кожному урядові конечність поставити ті питання на денному порядку не лише мериторичної дискусії, але також відповідального ділання“.

Стаття К. Сроковського робить враження вступу до ширшого обговорення національної проблєми в Польщі. Одначе на тому вступі скінчилося. Замісць розвинути і сконкретизувати порушені проблєми, він замовк. А зате трохи пізніше виступив на сторінках „Нов. Кур. Польск-ого“ (з 11. ц. м.) криптонімовий автор зі статтею „Національні проблєми“, в якій окремо сортує поодинокі „меншости“. Найвище в усіх „меншостей“ стоять Німці, які — risum teneatis, amici! — дорівнюють Полякам.

„Ступінь цивілізації, суспільні погляди, преса, яку читає, спосіб життя, який веде, категорії, якими думає, інтереси, які має, все те представляє докладну схожість, лише що в иншій мові“.

Очевидно, це смішне, бо не Німці дорівнюють Полякам, тільки частина Поляків (з Познанщини), що вийшла з німецької школи, дорівнює Німцям.

Схоже до Німців становище займають Росіяни яких вже тільки останки лишилися в Польщі після колишнього блеску і слави. Ці, головним чином землевласники, попи і трохи урядовців, яким не лишається ніщо инше, як увійти в польську націю, а що є тільки питанням часу. Жидівська квестія є своєрідна і повинна бути трактована окремо. Це нації нетериторіяльні.

Инакше представляються народи територіяльні: Українці і Білорусини.

„Від польської національности обі ті народности ріжняться під богатьома оглядами. Суспільно є далеко менше зріжничковані, загал населення — то безземельна і малоземельна сільська людність, інтелігенція є чисельно слаба і невистарчаюча, инших верств нема, щонайвище нечисленні одиниці в промислі, торговлі і великій власности. При тому й рівень тих народів не є рівний. Найвище стоять галицькі Українці“.

Є й ріжниці щодо релігії.

„Одначе в нас трактується ті меншости як одностайну масу, і коли одні говорять про лібералььну поведінку, то другі приноровлюють націоналістичні методи винародовлювання, розуміється — з найгіршим для держави наслідком. Був би вже час забратися до розумної розвязки меншостевої квестії. Одначе ту розвязку повинно попереджувати устійнення дійсности та сутьного відношення непольських національностей до держави.

Як бачимо, „w kółko Macieju“, крок вперед, два взад, навіть в теорії. І так в безконечність.

Кріза в Чехословаччині.

Бенеш проти фашистівської агітації.

Події в Чехословаччині розвиваються далі своїм шляхом. Обі сторони, себто чеські націонал-демократи вкупі з націоналістичним крилом чеських нац. соціялістів і зєдинені соціяльні демократи мобілізують своїх прихильників, щоби у відповідний мент бути готовими